

KONFERENCJA PODSUMOWUJĄCA TRZECIĄ EDYCJĘ PROGRAMU „OBYWATEL I PRAWO”, pt. „POMOC PRAWNA DLA OBYWATELI”, WARSZAWA 31 STYCZNIA 2008R.

W dniu 31 stycznia 2008r. odbyła się w Warszawie konferencja pt. „Pomoc prawna dla Obywateli”. Celem spotkania było podsumowanie trzeciej edycji programu „Obywatel i Prawo” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Instytut Spraw Publicznych. Organizatorami konferencji były wspomniane instytucje. W spotkaniu wzięło udział ponad sto osób związanych z działalnością sektora organizacji pozarządowych, w tym prawników.

Konferencję otworzyła uroczystie prof. Lena Kolarska- Bobińska, Dyrektor Instytutu Spraw Publicznych. Pierwsza część konferencji była poświęcona prezentacji programu „Obywatel i Prawo” Celem tego przedsięwzięcia, rozpoczętego w roku 2002, jest wspomaganie rozwoju różnych społecznych form poradnictwa obywatelskiego i prawnego poprzez przekazywanie dotacji organizacjom pozarządowym, udzielającym bezpłatnych, specjalistycznych informacji prawnych i porad oraz wspieranie aktywizacji obywateli do korzystania ze swych praw w sferze publicznej. W ramach udzielanej pomocy prawnej zapewniana jest pomoc osobom indywidualnym, pochodzącym z małych miejscowości, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, zwłaszcza z grup społecznie marginalizowanych. W pierwszej edycji dofinansowano 22 projekty, które były realizowane przez różnego rodzaju organizacje poradnicze, m.in. Biura Porad Obywatelskich oraz Uniwersyteckie Poradnie Prawne. W roku 2005 uruchomiono drugą edycję programu, w której równolegle podjęto dwa typy działań, polegające na: finansowym wsparciu poradniczych organizacji pozarządowych wybranych w drodze konkursu grantowego (dotacje uzyskało 29 projektów) oraz, realizowane przez powołaną Radę Ekspertów Programu, opracowywanie rekomendacji i pilotażowe wdrażanie systemowych rozwiązań na rzecz ułatwiania obywatelom dostępu do pomocy prawnej. Poprzez działania Rady Ekspertów Program angażuje się w debatę publiczną na temat reformy systemu dostępu do pomocy prawnej.

Pani Agata Winiarska, koordynator programu podsumowała trzecią edycję realizowaną od sierpnia 2006r. do stycznia 2007r. W konkursie grantowym dofinansowano realizację 25 projektów, a łączna kwota przyznanych dotacji wyniosła 935 000 złotych. Udzielono 24 tysiące porad prawnych, przeprowadzono 179 szkoleń, wydano 31 publikacji, powstały 42 punkty poradnicze, zorganizowano również 43 spotkania i konferencje. W ramach prac Rady Ekspertów definiowano podstawowe bariery w dostępie obywateli do pomocy prawnej i określono kierunki działań w celu ich zniwelowania.

W dalszej części konferencji przedstawiono dwa przykładowe projekty zrealizowane w ramach Programu. Pan Michał Złonkiewicz, prawnik Fundacji Itaka, przedstawił działania podjęte przez tę organizację w ramach programu „Obywatel i Prawo”. Dotyczyły one przede wszystkim rozbudowy programu porad socjalno-prawnych dla rodzin osób zaginionych i samych zaginionych; aktualizacji broszury prawnej oraz akcji edukacyjnej. Następnie Pani Alicja Moroz-Rutkowska, prawnik Stowarzyszenia Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego w Łomży, omówiła program „Poradnictwo dla osób skazanych na karę pozbawienia wolności”. Obejmował on głównie udzielanie porad listownych oraz on-line. Skazani mogli także uzyskać pomoc prawną podczas dyżurów doradców w poszczególnych zakładach karnych. Projekt skierowany był też do osób opuszczających zakłady karne oraz rodzin osób osadzonych.

Następnie Anna Wojakowska – Skiba, Dyrektor Programowy Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności, przedstawiła informacje dotyczące następnej edycji programu „Obywatel i Prawo”, a Dorota Górską zaprezentowała możliwości finansowania działań poradnictwa prawnego i obywatelskiego z funduszy UE.

Po zakończeniu części pierwszej spotkania został wyświetlony film „Mediacja cywilna” – projekt Polskiego Stowarzyszenia Mediacji Gospodarczej, zrealizowany w ramach wsparcia udzielonego w programie „Obywatel i Prawo”.

Druga część konferencji poświęcona była pomocy prawnej pro bono, a konkretnie współpracy pomiędzy kancelariami prawnymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy prawnej. Przyczynkiem do wypowiedzi panelistów w tej części spotkania był projekt „Centrum Pro Bono” zaprezentowany przez Filipa Czernickiego, Prezesa zarządu Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych. Projekt „Centrum Pro Bono” został zrealizowany w ramach Rady Ekspertów Programu „Obywatel i Prawo III”. Pomysł wywodzi się z krajów kręgu kultury anglosaskiej (tzw. „clearing house”). Jest to pierwsze w Polsce przedsięwzięcie, które ma stanowić platformę współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a kancelariami prawnymi w zakresie bezpłatnej pomocy prawnej. Projekt ma na celu zapewnienie koordynacji pomiędzy potrzebującymi pomocy prawnej organizacjami pozarządowymi, a świadczącymi pomoc pro bono kancelariami prawnymi. Od stycznia bieżącego roku organizacje trzeciego sektora mogą zgłaszać (za pomocą specjalnego formularza internetowego) do Centrum Pro Bono sprawy wymagające szczególnej wiedzy prawnej. Filip Czernicki podkreślił, że co do zasady w ramach programu nie będzie udzielana pomoc klientom indywidualnym ani też pomoc procesowa. Jednak nie wyklucza on wsparcia klientów indywidualnych organizacji pozarządowych uczestniczących w programie w sprawach typowych bądź szczególnej wagi. Zadaniem koordynatora programu Centrum Pro Bono będzie analiza konkretnej sprawy, ocenienie jej stopnia trudności oraz wskazanie dziedziny prawa, jakiej dotyczy, a następnie umieszczenie jej na specjalnej szyfrowanej stronie internetowej. Z tej strony będzie ona mogła być pobrana przez zainteresowaną współpracującą kancelarię. Centrum Pro Bono ma pośredniczyć głównie w sprawach trudnych z zakresu następujących dziedzin: prawo cywilne, finansowe, gospodarcze, administracyjne, pracy, zamówienia publiczne. Filip Czernicki dodał, że właśnie podwójna weryfikacja ma na celu zapewnienie pełnego wykorzystania potencjału i wiedzy prawników w sprawach poważnych i w pewnym sensie zmieniających rzeczywistość. „Centrum Pro Bono” będzie gromadziło przykłady dobrych praktyk, które będą opisywane na stronie internetowej Centrum. Planowane jest również wydawanie raz w roku raportu, poświęconego działalności pro publico bono współpracujących kancelarii prawnych. Centrum Pro Bono na bieżąco będzie podejmować próby nagłaśniania działalności pro publico bono kancelarii prawnych w mediach. Działalność Centrum ma mieć również wymiar edukacyjny, w tym planowane są wykłady o prawie adresowane do osób zaangażowanych w działalność społeczną, a prowadzone przez prawników i ekspertów współpracujących z Centrum Pro Bono. Obecnie pomocy prawnej w ramach programu udzielają następujące kancelarie: Kancelaria prawna Chadbourne & Parke LLP Radzikowski, Szubielska i Wspólnicy spółka komandytowa; Kancelaria prawna Clifford Chance, Janicka, Namiotkiewicz, Dębowski i wspólnicy spółka komandytowa; Kancelaria prawna Dewey & LeBoeuf Grzesiak spółka komandytowa; Kancelaria prawna Gide Loyrette Nouel Tokarczuk, Jędrzejczyk i Wspólnicy spółka komandytowa; Kancelaria prawna Hogan & Hartson Jamka Galos spółka komandytowa; Kancelaria prawna Leśnodorski Ślusarek i Partnerzy; Kancelaria prawna Linklaters, T. Komosa i Wspólnicy spółka komandytowa; Kancelaria adwokacka Tomasza Kopoczyńskiego; Kancelaria prawna Salans Oleszczuk spółka komandytowa; Kancelaria prawna Sołtysiński, Kawecki & Szlęzak; Kancelaria prawna Weil, Gotshal & Manges; Kancelaria prawna White & Case W. Daniłowicz, W. Jurcewicz i Wspólnicy spółka komandytowa oraz Kancelaria prawna Wierzbowski Eversheds.

Po wystąpieniu Filipa Czarnieckiego rozpoczęła się dyskusja panelowa, w której udział wzięli: Mec. Agnieszka Tarnacka- Suchecka z Kancelarii Hogan& Hartson, Mec. Robert Krasnodębski z Kancelarii Weil, Gotshal & Manges oraz Mec. Maciej Ślusarek z Kancelarii Leśnodorski Ślusarek i Wspólnicy. Panel prowadził Grzegorz Wiaderek, koordynujący program Działania Strażnicze i Pomoc Prawna w Fundacji im. S. Batorego, Przewodniczący Rady Ekspertów Programu „Obywatel i Prawo III”. Jako pierwsza głos zabrała mec. A. Tarnacka – Suchecka. Podkreśliła, że kancelarie anglosaskie, a także te wywodzące się z tej tradycji, a działające na terenie Polski, pomoc bezpłatną postrzegają jako ważny element praktyki. Zaznaczyła, że w niektórych kancelariach, w tym w Kancelarii Hogan&Hartson, pomoc pro bono jest świadczona już od lat dziewięćdziesiątych. Początkowo tą działalnością w Kancelarii Hogan& Hartson zajmowała się tylko jedna osoba. Obecnie każdy prawnik zatrudniony w tej

kancelarii musi poświęcić rocznie 20 godzin na pomoc bezpłatną. Z jednej strony pomoc obejmuje sprawy indywidualne, z drugiej dotyczy prowadzenia kompleksowej obsługi prawnej poszczególnych podmiotów, w tym fundacji, od początku ich funkcjonowania. W tym drugim trybie Kancelaria Hogan&Hartson współpracuje z Fundacją Przyjaciele Szpitala przy Litewskiej od 1993 roku. Pomagała też Stowarzyszeniu Polska Misja Medyczna, Fundacji Talizman, Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi. Obecnie Kancelaria jako szczególnie cenną postrzega pomoc Federacji Mazowia. Mec. A. Tarnacka-Suchocka jest zaangażowana w pomoc pro bono od wielu lat. Dodała, że Kancelaria Hogan& Hartson współpracuje także z Helsińska Fundacją Praw Człowieka w ramach Programu Spraw Precedensowych. Pani mecenas podkreśliła, że ewentualne korzyści płynące z pomocy bezpłatnej są niewymierne. Zauważyła, że od pewnego czasu kryterium zaangażowania kancelarii w działalność pro bono jest uwzględniane i oceniane przez firmy amerykańskie przy wyborze podmiotu, który będzie świadczył im obsługę prawną. Być może ten aspekt, zdaniem mecenas A. Tarnackiej-Suchockiej, należy traktować jako konkretną korzyść płynącą z zaangażowania pro bono.

Następnie głos zabrał radca prawny Robert Krasnodębski. W nawiązaniu do wypowiedzi Mec. A. Tarnackiej-Suchockiej, oświadczył, że jego dotychczasowe doświadczenie nie wskazuje, aby z działalności pro bono wynikały w polskiej rzeczywistości jakiegokolwiek korzyści businessowe dla kancelarii. Ponadto nie uważa on, aby pomoc bezpłatna wpływała korzystnie na wizerunek prawników. Z jego doświadczeń wynika też, że dla absolwentów studiów prawniczych kwestią zupełnie marginalną przy wyborze danej kancelarii jako docelowego miejsca pracy, jest ewentualne świadczenie przez nią usług pro bono. Mec. R. Karsnodębski postrzega taką formę zaangażowania jako element kultury korporacyjnej. Uważa jednak, że ewentualna aktywność pro bono danej kancelarii zależy wyłącznie od tego, czy pracują w niej osoby czujące taką potrzebę. Jeżeli takich osób brak, to nie ma żadnej zewnętrznej zachęty do takiej formy działalności. Rolę organizacji pozarządowych upatruje właśnie w promowaniu działalności pro bono prawników, wytworzeniu atmosfery dyskusji i nacisku wokół sektora prywatnej przedsiębiorczości, ale także sektora państwowego, którego skutkiem byłyby preferencje dla kancelarii świadczących pomoc pro bono. Skierował też apel do środowisk prawniczych. Zasugerował, że być może korporacje powinny bardziej angażować aplikantów w pracę pro bono, nawet uczynić z tej formy zaangażowania element oceny. Korporacje mogłyby pokazać prawnikom, że poza wymiarem czysto ludzkim praca ta może przynieść im inne korzyści. W kancelarii Weil, Gotshal & Manges praca pro bono jest traktowana i rozliczana tak jak praca na rzecz każdego innego klienta. W ramach całej korporacji wprowadzane są konkursy, dla osób najbardziej zaangażowanych.

Ostatni wypowiedział się adwokat Maciej Ślusarek. Na wstępie podkreślił, że praca prawników pro bono ma w Polsce długą tradycję. Jako przykład przywołał tu procesy polityczne lat 80 XX wieku. Jego zdaniem praca pro bono była zawsze wśród adwokatów oczywista. Obecnie sytuacja jest jednak odmienna, ponieważ zmienia się rynek usług prawniczych. Rośnie specjalizacja poszczególnych prawników. Wobec tego problematyczne staje się wykorzystanie ich wiedzy i możliwości pro bono. Remedium na ten właśnie problem może być działalność Centrum Pro Bono. Adw. M. Ślusarek podkreślił, że sprawy pro bono dają często unikalną szansę kształtowania, zmieniania świata. Okazją do tego mogą być zarówno sprawy prowadzone w ramach Programu Spraw Precedensowych, ale także inne, nawet powtarzalne, a jednak niemniej ważne przypadki. Uważa, że promowanie bezpłatnej pomocy prawnej wśród młodych prawników, daje unikalną możliwość wywołania ich zaangażowania emocjonalnego. Sprawy takie mogą stanowić dla nich źródło dużej satysfakcji zawodowej. Dodał, że praca pro bono jest dla prawnika najłatwiejszym sposobem zaspokojenia potrzeby działalności na rzecz dobra publicznego. W przyszłości należałoby, zdaniem adw. M. Ślusarka, popularyzować w środowiskach prawniczych taką formę zaangażowania, wprowadzić pewnego rodzaju „snobizm”. Jednocześnie należy upowszechniać wiedzę i świadomość wśród organizacji pozarządowych, że muszą one korzystać z profesjonalnej pomocy prawnej i że mogą otrzymać porady bezpłatnie. Adw. M. Ślusarek odniósł się również do struktury pracy pro bono w Kancelarii Leśniadorski, Ślusarek i

Wspólnicy. Zaznaczył, że część godzin pracy pro bono wchodzi na normalnych zasadach w minima godzinowe prawników. Kończąc dodał, że im więcej firm będzie wprowadzało takie mechanizmy, tym bardziej rozpowszechniona będzie kultura pro bono.

W dyskusji, która się wywiązała, zabrał głos Stanisław Kowalski, prezes Fundacji Dzieciom „Zdążyć z pomocą” wskazując na problemy podatkowe, z którymi wiąże się praca pro bono. Wypowiedział się również dr Adam Bodnar, Koordynator Programu Spraw Precedensowych w Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, a także prawnik Filip Wejman. Jerzy Śliwa, dyrektor Krajowego Centrum Mediacji, podkreślił, że bezpłatna pomoc prawna jest potrzebna w sprawach, które niekoniecznie są precedensowe, ale jednak wymagają wnikliwej analizy. Jedna z prelegentek skierowała apel do prawników z mniejszych miast, aby zaangażowali się w większym stopniu w bezpłatną pomoc prawną. Paneliści podkreślili konieczność rozwiązania problemów fiskalnych związanych z świadczeniem pomocy pro bono.